

องค์ความรู้และแนวปฏิบัติที่ดี ด้านการเรียนการสอน

เทคนิคการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ
โดยใช้การเรียนรู้จากประสบการณ์

ปีการศึกษา 2567

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก

แนวปฏิบัติที่ดี

การจัดการความรู้ขององค์กรด้านการเรียนการสอน

เรื่อง เทคนิคการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้การเรียนรู้จากประสบการณ์

การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ หมายถึง ทำให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ที่สัมพันธ์กันและต่อเนื่องกับประสบการณ์ตรงสามารถนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างเหมาะสม เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทั้งระเบียบวินัยและความรับผิดชอบหน้าที่ด้วยตนเอง รวมทั้งช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการมีความหมายโดยสรุปว่า การจัดการเรียนรู้โดยการเชื่อมโยงเนื้อหาความรู้ที่เกี่ยวข้องจากศาสตร์ต่าง ๆ ของรายวิชาเดียวกันหรือรายวิชาต่าง ๆ มาใช้ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความคิดรวบยอดของศาสตร์ต่าง ๆ มาใช้ในชีวิตจริงได้

ความสำคัญของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

สิริพัชร เจษฎาวิโรจน์ (2564: ออนไลน์) ได้ให้ความสำคัญของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการว่า การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ทำให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ที่สัมพันธ์กันและต่อเนื่องกับประสบการณ์ตรงสามารถนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างเหมาะสม เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทั้งระเบียบวินัย และมีความรับผิดชอบหน้าที่ด้วยตนเอง รวมทั้งช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรบูรณาการ โดยสร้างหัวข้อเรื่องขึ้นแทนการสอน เนื้อหาเป็นรายวิชาแบบเดิมได้รับความนิยมมาก ผู้เรียนจะมีความลึกซึ้งและเข้าใจในสิ่งที่ได้เรียน มีความเข้าใจใน ความหมายของเนื้อหาสาระโดยองค์รวมหลักสูตรบูรณาการจะเป็นสิ่งที่สามารถกระตุ้นผู้เรียนให้เกิดความคิดและตระหนักถึงการเชื่อมโยงระหว่างความคิด

จุดมุ่งหมายของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

สิริพัชร เจษฎาวิโรจน์ (2549: 64) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการบูรณาการหลักสูตรและการสอนแบบบูรณาการไว้ดังนี้

1. เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักว่าการเรียนรู้ทุกสิ่งมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในชีวิต คนเราทุกสิ่งทุกอย่างจะเกี่ยวข้องกันอยู่เสมอ หลักสูตรบูรณาการจะมีความสัมพันธ์กับชีวิตของผู้เรียนมากกว่า และผู้เรียนจะเกิดแรงจูงใจในการเรียนมากกว่าหลักสูตรแบบแยกรายวิชา
2. เพื่อให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่สามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง ซึ่งในการแก้ปัญหาผู้เรียน จะต้องอาศัยความรู้จากหลายสาขาวิชาในเวลาเดียวกัน

3. เพื่อให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนโดยตรงอย่างมีจุดหมาย และมีความหมายต่อผู้เรียน ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การแสดงความคิดเห็นในการจัดการเรียนการสอน และช่วยสร้างความเข้าใจให้ผู้เรียนได้อย่างลึกซึ้ง

4. เพื่อตอบสนองความสนใจของผู้เรียนแต่ละคน โดยการเรียนรู้ตามเอกัตภาพ ออกแบบกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามที่ต้องการจะรู้ บรรยากาศในชั้นเรียนจะไม่เครียด สามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนเรียนอย่างสนุกสนาน และบรรลุผลในการเรียนมากขึ้น

5. มีการถ่ายโอนและค้นหาความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาสาระ ความคิด ทักษะ และเจตคติ ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจความคิดรวบยอดที่เรียนได้อย่างลึกซึ้ง เป็นระบบ และถ่ายโอนความเข้าใจ จากเรื่องหนึ่งไปสู่อีกเรื่องหนึ่งได้ดี

6. ส่งเสริมการเรียนรู้ที่จะทำงานร่วมกัน ให้ผู้เรียนรู้สึกปลอดภัย มีความพึงพอใจ มีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะและยอมรับผู้อื่น เต็มใจที่จะทำงานร่วมกับกลุ่มและเป็นสมาชิกที่ดีของกลุ่ม

7. ช่วยพัฒนาค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม มาตรฐานการทำงาน วินัยในตนเอง ส่งเสริม ความสามารถในการทำงาน และการควบคุมอารมณ์ของผู้เรียน

8. ช่วยส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ และพัฒนาการแสดงออกทางด้านศิลปะ ดนตรี ไปพร้อม ๆ กับทางด้านความรู้ เนื้อหาสาระ อีกทั้งให้ผู้เรียนมีโอกาสดำเนินกิจกรรมในสังคม

กาญญา เกียรติประวัติ (2542: 153) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการจัดการเรียนรู้ แบบบูรณาการไว้ดังนี้

1. ส่งเสริมความรู้สึกปลอดภัยและความพึงพอใจ โดยพัฒนาความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของ หมู่คณะและการยอมรับผู้อื่น

2. ส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีความร่วมมือกันระหว่างครูและผู้เรียน

3. ช่วยพัฒนาค่านิยม โดยส่งเสริมบรรยากาศที่ทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาจริยธรรม มาตรฐาน การทำงาน มาตรฐานของกลุ่ม ความซาบซึ้งในการทำงาน และความซื่อสัตย์

4. ช่วยพัฒนาวินัยในตนเอง โดยส่งเสริมความสามารถในการควบคุมการทำงานและอารมณ์ของผู้เรียน

5. ส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์ โดยพัฒนาการแสดงออกด้านต่าง ๆ เช่น ศิลปะ ดนตรี การละคร เช่นเดียวกับทางสังคม วิทยาศาสตร์ และวรรณคดี

6. ส่งเสริมให้มีกิจกรรมในสังคม โดยครูพยายามใช้โอกาสต่าง ๆ พัฒนาความเต็มใจที่จะร่วมมือกันของกลุ่มเพื่อทำความดี

7. ช่วยวัดผลการเรียนรู้โดยการแนะนำวิธีการตรวจสอบความก้าวหน้าในการเรียนรู้ แก่ผู้เรียนทั้งรายบุคคลและกลุ่ม จากการที่นักการศึกษาได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

สรุปได้ว่า ในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่หลากหลาย กว้างขวาง มีความเข้าใจในเนื้อหาสาระวิชาที่เรียนได้จนสามารถเชื่อมโยง ความสัมพันธ์เหล่านั้นได้ดี สามารถที่จะใช้ความรู้ไปปรับใช้ในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้ อย่างเหมาะสม ส่งเสริมให้เกิดการคิดอย่างสร้างสรรค์ คิดอย่างมีระบบ คิดอย่างมีเหตุผล

นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้สร้างสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครู กับผู้เรียน และมีวินัยในตนเอง ช่วยพัฒนาค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม และมาตรฐานในการทำงาน

ลักษณะของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

เบญจมาศ อยู่เป็นแก้ว (2548:7-8) ได้กล่าวถึงลักษณะของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยเป็นการเชื่อมโยงสิ่งต่าง ๆ เข้าด้วยกัน เพื่อสร้างประเด็นหลักหรือหัวข้อเรื่อง แล้วนำความรู้จากหน่วยต่างๆ มาสัมพันธ์กับหัวข้อนั้นมาจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม ในกระบวนการเรียนรู้ และลงมือทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเอง คือลักษณะสำคัญโดยรวม ดังนี้

1. การบูรณาการระหว่างโรงเรียนกับบ้าน เพื่อแสดงความสัมพันธ์ระหว่างการเรียน ในโรงเรียน กับชีวิตประจำวันที่บ้าน เมื่อเรียนครบถ้วนแล้วผู้เรียนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นเพื่อแสดงถึงคุณค่าแก่การเรียน อย่างแท้จริง

2. การบูรณาการระหว่างความรู้กับกระบวนการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้โดยการกระตุ้นให้ ผู้เรียนนั้น มีความสนใจมากที่สุด โดยให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้เพื่อตอบสนองใจนั้น แต่ทั้งนี้ ครูผู้สอนต้องคำนึงความแตกต่างระหว่างบุคคลด้วย

3. การบูรณาการระหว่างความรู้กับการกระทำในการแสวงหาความรู้เพื่อการเรียนรู้นั้น ต้องมีการลงมือปฏิบัติ คือ รู้แล้วต้องลงมือทำเพราะการเรียนรู้ทุกอย่างไม่ใช่เพียงพอ เพราะเมื่อปฏิบัติแล้วอาจมีข้อขัดข้อง มีปัญหาที่ต้องแก้ไขได้ ดังนั้นการบูรณาการข้อนี้เน้นที่ทักษะนิสัย

4. การบูรณาการระหว่างพัฒนาการความรู้กับพัฒนาการจิตใจ นอกจากการแสวงหาความรู้ เรียนรู้แล้วปฏิบัติ มีทักษะนิสัย แล้วก็ต้องมีจิตนิสัย หรือคุณลักษณะแฝงอยู่ด้วย คือ คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม ความสนใจ และสุนทรียภาพ ครูต้องมีความอ่อนโยน เอื้ออาทร หวังดี และห่วงใยในตัวผู้เรียนจึงจะพัฒนาการจิตใจได้ผล

5. การบูรณาการระหว่างวิชาต่าง ๆ เป็นการบูรณาการ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ไป พร้อม ๆ กัน เพื่อหล่อหลอมให้เกิดความหลากหลายในชีวิต และการบูรณาการนี้ต้องเหมาะสมกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียนเป็นสำคัญ

สิริพัชร เจษฎาวิโรจน์ (2549: 65) ได้กล่าวถึงลักษณะของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ไว้ ดังนี้

1. การบูรณาการเชิงเนื้อหา เป็นการผสมผสานเชื่อมโยงเนื้อหาสาระหรือองค์ความรู้ ในลักษณะของการหลอมรวมกัน โดยตั้งเป็นหน่วย (Unit) หรือหัวข้อเรื่อง (Theme) เนื้อหาที่มารวมกันจะมีลักษณะคล้ายกัน หรือต่อเนื่องกันแล้วเชื่อมโยงเป็นเรื่องเดียวกัน

2. การบูรณาการเชิงวิธีการ เป็นการผสมผสานวิธีการสอนแบบต่าง ๆ เข้าในการสอน โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้วิธีสอนหลาย ๆ วิธีใช้สื่อการเรียนการสอนแบบสื่อประสม ใช้เทคนิคในการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสดูได้เรียนรู้และฝึกปฏิบัติกิจกรรมอย่างสัมพันธ์กันให้มากที่สุด

3. การบูรณาการความรู้กับกระบวนการเรียนรู้ เป็นการมุ่งเน้นกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาวิธีการแสวงหาความรู้และการได้มาซึ่งองค์ความรู้ที่ต้องการ กระบวนการเรียนรู้จะเป็นสิ่งที่ตกตะกอนติดตัวผู้เรียนไว้ใช้ได้ตลอดไป กระบวนการต่าง ๆ ได้แก่ กระบวนการแสวงหา ความรู้ กระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการสร้างความคิดรวบยอด หรือกระบวนการคิด

4. การบูรณาการความรู้ ความคิดกับคุณธรรม การจัดการเรียนรู้ส่วนใหญ่มักเน้นไปที่ด้านองค์ความรู้ มากกว่าด้านคุณธรรม บุคคลใดที่จะได้รับคำชมว่าเก่งต้องในด้านความรู้ โดยหลักการแล้วควรให้ความสำคัญแก่ความรู้และคุณธรรมเท่าเทียมกัน จึงเป็นโอกาสดีที่ครูจะจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน โดยบูรณาการความรู้ ความคิด และคุณธรรมเข้าด้วยกัน อาจเป็นการสอนเนื้อหาสาระโดยใช้วิธีการต่าง ๆ และใช้เทคนิคการสอดแทรกคุณธรรมเข้าไปโดยที่ผู้เรียนไม่รู้ตัว จนกระทั่งเกิดความซึมซาบอย่างเป็นธรรมชาติ

5. การบูรณาการความรู้กับการปฏิบัติ เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่มีความสำคัญมากเช่นกัน เพราะเมื่อเวลาผ่านไปอาจลืมความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้นั้นได้ แต่ถ้าความรู้นั้นเชื่อมโยงไปกับการปฏิบัติจะทำให้ความรู้นั้นติดตัวไปจนยาวนานไม่ลืมง่าย เช่น การเรียนรู้พวงมาลัยควบคู่กับการปฏิบัติการร้อยพวงมาลัย จะทำให้ผู้เรียนเข้าใจลึกซึ้งไม่ลืมง่าย

6. การบูรณาการความรู้ในโรงเรียนกับชีวิตจริงของผู้เรียน ความรู้เป็นสิ่งที่ครูทุกคนปรารถนาให้เกิดขึ้นภายในตัวผู้เรียน แต่ความรู้นั้นไม่ควรเป็นสิ่งที่แปลกแยกกับชีวิตจริง เพราะจะทำให้ผู้เรียนไม่เห็นคุณค่า ไม่มีความหมาย และไม่เกิดประโยชน์ใด ๆ แก่ตัวผู้เรียน

ดังนั้น สิ่งที่ครูสอนในโรงเรียนควรมีการเชื่อมโยงให้สัมพันธ์กับชีวิตจริงของผู้เรียน ช่วยให้ผู้เรียนได้ปรับปรุง พัฒนาคุณภาพชีวิตและคุณลักษณะของผู้เรียน จะทำให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าและความหมายของสิ่งที่เรียน อีกทั้งเป็นแรงจูงใจให้ผู้เรียนเกิดความต้องการในการเรียนรู้สิ่งอื่น ๆ เพิ่มมากขึ้น

ประโยชน์ของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

สิริพัชร เจษฎาวิโรจน์ (2564: ออนไลน์) ได้บอกประโยชน์ของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ มีดังนี้

1. ทำให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาในลักษณะองค์รวม มองเห็นความสัมพันธ์ระหว่าง เนื้อหาวิชา ทำให้เป็นผู้มีทัศนะกว้างไกล และลดความซ้ำซ้อนของเนื้อหาแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้

2. ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงโดยผสมผสานความรู้คุณธรรม ค่านิยม และ ลักษณะ

3. อันพึงประสงค์เป็นการเพิ่มศักยภาพของผู้เรียนได้อย่างเต็มที่ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีการเรียนรู้ตลอดชีวิต

4. สามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในชีวิตจริงอย่างเหมาะสม และมีประสิทธิภาพ

5. ส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมการเรียนรู้หลายรูปแบบที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมกระบวนการคิด การจัดการการเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ปัญหา

6. ส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตย รู้จักเคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น โดยคำนึงถึงความคิดเห็น และผลประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลัก

7. ช่วยแก้ปัญหาด้านการขาดครูสอนในแต่ละรายวิชา

8. ส่งเสริมให้เกิดทักษะและความสามารถในการแก้ปัญหาทั้งผู้เรียนและผู้สอน รวมทั้งส่งเสริมการค้นคว้าวิจัยด้วย

รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

วิเศษ ชินวงศ์ (2544: 29) ได้กล่าวถึงการเรียนการสอนมีสองประเภท คือ บูรณาการภายในวิชา และบูรณาการระหว่างวิชา โดยรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ (Models of Integration) ระหว่างวิชามี 4 รูปแบบดังนี้

1. การสอนบูรณาการแบบสอดแทรก (Infusion) เป็นการสอนที่ครูผู้สอนในวิชาหนึ่ง สอดแทรกเนื้อหา ของวิชาอื่นเข้าไปในการสอนของตน เป็นการวางแผนการสอนและสอนโดยครูคนเดียว

2. การสอนบูรณาการแบบคู่ขนาน (Parallel Instruction) เป็นการสอนที่ครูตั้งแต่สองคนขึ้นไป ที่สอน ต่างวิชา กัน ต่างคนต่างสอน แต่มาวางแผนการสอนร่วมกัน โดยมุ่งสอนหัวเรื่อง ความคิดรวบยอด ปัญหาเดียวกัน (Theme/Concept/Problem) ระบุสิ่งที่ร่วมกันและตัดสินใจ ร่วมกันว่าจะสอนหัวเรื่อง ความคิดรวบยอด ปัญหานั้น ๆ อย่างไรในวิชาของแต่ละคน งานที่มอบหมายผู้เรียนจะแตกต่างกันไปตามลักษณะวิชาแต่อยู่ภายใต้ หัวเรื่อง ความคิดรวบยอด หรือปัญหาเดียวกัน

3. การสอนบูรณาการแบบสหวิทยาการ (Multidisciplinary Instruction) การสอนแบบนี้ คล้ายกับ การสอนแบบคู่ขนาน กล่าวคือ เป็นการสอนที่ครูตั้งแต่สองคนขึ้นไป ที่สอนต่างวิชา กัน ใช้หัวเรื่อง ความคิดรวบยอด ปัญหาเดียวกัน ต่างคนต่างสอน แต่มีการมอบโครงการหรือโครงการร่วมกัน ซึ่งจะเป็นการเชื่อมโยงสาขาวิชาต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ครูทุกคนต้องวางแผนร่วมกันในการสร้างโครงการเหมือนกันและแบ่งโครงการย่อยให้ผู้เรียนปฏิบัติ ในแต่ละวิชา

4. การสอนบูรณาการแบบข้ามวิชา (Trans disciplinary Instruction) การสอนตามรูปแบบนี้ ครูที่สอน วิชาต่าง ๆ จะมาร่วมกันสอนเป็นคณะหรือทีม ร่วมกันวางแผน ปรึกษาหารือกัน กำหนดหัวเรื่อง ความคิดรวบยอด ปัญหา ร่วมกัน แล้วดำเนินการสอนผู้เรียนกลุ่มเดียวกัน

ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

1. กำหนดเรื่องที่จะสอนโดยการศึกษาหลักสูตรและวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ของเนื้อหาที่มีความ เกี่ยวข้องกัน เพื่อนำมากำหนดเป็นหัวข้อเรื่องความคิดรวบยอดหรือปัญหา

2. กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้โดยการศึกษาจุดประสงค์วิชาหลัก และวิชารองจะนำมาบูรณาการ และ กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ในการสอนสำหรับหัวข้อเรื่องนั้น ๆ เพื่อการวัดและ ประเมินผล

3. กำหนดเนื้อหาย่อยเป็นการกำหนดเนื้อหาย่อย ๆ สำหรับการเรียนรู้ให้สนองกับ จุดประสงค์การเรียนรู้ ที่กำหนดไว้

4. วางแผนการสอนเป็นการกำหนดรายละเอียดของการสอนตั้งแต่ต้นจนจบ โดยการเขียนแผนการสอน ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญเช่นเดียวกับแผนการสอนทั่วไป นั่นคือ สาระสำคัญ จุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล

5. ปฏิบัติการสอนเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในแผนการสอน รวมทั้งมีการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน ความสอดคล้องกันของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ผลสำเร็จของการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ โดยมีการบันทึกจุดเด่นจุดด้อยไว้สำหรับการปรับปรุงและพัฒนา

6. การประเมินปรับปรุงและพัฒนา เป็นการนำผลที่ได้จากการบันทึกรวบรวมไว้ในขณะ ปฏิบัติการสอน มาวิเคราะห์เพื่อปรับปรุงพัฒนาแผนการสอนแบบบูรณาการให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เทคนิคและวิธีการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ (Integrated Learning) เป็นการออกแบบการเรียนการสอนที่เชื่อมโยงเนื้อหาวิชาและทักษะจากหลายสาขาเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ เพื่อให้นักเรียนหรือนักศึกษาได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ที่ครอบคลุมและเชื่อมโยงกับบริบทจริง เทคนิคและวิธีการที่นิยมใช้ในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ได้แก่

1. การเรียนรู้โดยใช้โครงงาน (Project-Based Learning)

นักศึกษาทำงานผ่านโครงงานที่มีลักษณะบูรณาการเนื้อหาจากหลายวิชาในรูปแบบที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง ซึ่งช่วยส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหา การทำงานร่วมกัน และการคิดเชิงวิเคราะห์

2. การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning, PBL)

นักศึกษาต้องวิเคราะห์และแก้ไขปัญหาจริงที่ซับซ้อน โดยนำความรู้จากหลายสาขาวิชามาประยุกต์ใช้ เพื่อสร้างความเข้าใจและทักษะการคิดวิเคราะห์อย่างลึกซึ้ง

3. การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Collaborative Learning)

ส่งเสริมให้นักศึกษาทำงานร่วมกันในกลุ่ม เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดและเรียนรู้ร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ นักศึกษาทำงานร่วมกันเป็นทีม โดยแบ่งหน้าที่และแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อสร้างความรู้และทักษะในหลายมิติอย่างพร้อมกัน

4. การใช้กรณีศึกษา (Case Study)

การนำกรณีตัวอย่างจริงที่เกี่ยวข้องกับหลายสาขามาวิเคราะห์และอภิปราย เพื่อให้นักศึกษาเห็นภาพรวม และเชื่อมโยงความรู้กับสถานการณ์จริง

5. การวางแผนหลักสูตรแบบบูรณาการ (Integrated Curriculum Design)

การออกแบบหลักสูตรที่เชื่อมโยงเนื้อหาและกิจกรรมจากหลายวิชาอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ต่อเนื่องและครบถ้วน

6. การใช้เทคโนโลยีและสื่อการเรียนรู้หลากหลาย

เช่น การใช้สื่อดิจิทัล การจำลองสถานการณ์ หรือแพลตฟอร์มออนไลน์ ที่ช่วยสนับสนุนการบูรณาการเนื้อหาและเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้

การใช้เทคนิคเหล่านี้จะช่วยให้ นักศึกษามีส่วนร่วมในการเรียนรู้มากขึ้น พัฒนาทักษะเชิงคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และสามารถเชื่อมโยงความรู้เข้ากับบริบทต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์

จุดเริ่มต้นของแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์เริ่มขึ้นในปี ค.ศ. 1930 แต่ได้รับความนิยมสูงสุด ในปี ค.ศ. 1938 เมื่อ Dewey ได้เขียนหนังสือ “Experience and Education” ขึ้นเพื่อนำเสนอแนวคิดการเชื่อมโยง การเรียนรู้กับประสบการณ์จริง รวมทั้งเปรียบเทียบแนวคิดการศึกษาแบบดั้งเดิมและการศึกษาแบบเน้น ประสบการณ์ ต่อมาแนวคิดนี้ได้นำไปทดลองใช้ในสถานศึกษาหลายแห่ง และมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการ จัดการเรียนการสอนโดยเน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือทำหรือเรียกว่า “learning by doing” แนวคิดนี้เน้นให้ผู้เรียนเกิด เรียนรู้จากการลงมือกระทำในสถานการณ์และบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ในขณะที่ได้ลงมือทำกิจกรรมและ ประสบการณ์ต่าง ๆ จะช่วยให้ผู้เรียนมีอิสระทั้งความคิดและการกระทำของตนเอง โดยผู้สอนจะเป็นเพียงผู้คอย ชี้แนะ และอำนวยความสะดวกในการจัดหาอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้กับผู้เรียน การทดลองครั้งนี้จึงเป็นการเปรียบเทียบ ผลของการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการศึกษาแบบดั้งเดิม (Traditional Education) กับแนวคิดการศึกษาแบบ ปฏิบัตินิยม (Progressive Education) (Dewey, 1975: 25-31)

แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์มีพื้นฐานมาจากปรัชญา “pragmatism” หรือ “ปรัชญาปฏิบัตินิยม” ซึ่งเป็นแนวคิดของ Pierce และได้รับความนิยมสูงสุดเมื่อ Dewey นำแนวคิดดังกล่าวมาใช้ในการศึกษาและใน กระบวนการทางกฎหมาย แนวคิดของกลุ่มนี้จึงให้ความสนใจการกระทำเป็นหลักมากกว่าความคิดของผู้เรียน มีความเชื่อว่า เพียงแค่ความคิดไม่เพียงพอที่ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในการดำรงชีวิต แต่การดำรงชีวิตนั้นต้องตั้งอยู่ บนพื้นฐานการคิดที่ดีและการกระทำที่เหมาะสม (Khemmani, 2018: 27) แนวคิดของปรัชญากลุ่มนี้จึงมุ่งเน้นการ ปลุกฝังการฝึกฝนอบรมในเรื่องต่าง ๆ โดยเน้นให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ (experience) และเรียนรู้จากการคิด การลงมือกระทำและการแก้ปัญหาด้วยตนเอง

นักการศึกษาหลายคนนิยามความหมายของ การเรียนรู้จากประสบการณ์ เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เน้น การลงมือปฏิบัติโดยผู้เรียนจะเชื่อมโยงความรู้/เนื้อหาจากการเรียนกับประสบการณ์เดิม เพื่อเป็นพื้นฐานในการ พิจารณาและไตร่ตรองข้อมูลอย่างมีเหตุมีผล เพื่อนำไปสู่การอธิบาย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ดีความ จนสามารถ สรุปความรู้ใหม่ และนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ (Dewey, 1938: 10; Kolb, 2015: 5; Beard & Wilson, 2013: 24; Shiralkar, 2016: 1) จุดมุ่งหมายสำคัญของแนวคิดนี้เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีชีวิตชีวาจากประสบการณ์ ภาคนามเป็นสถานการณ์ในการออกแบบกิจกรรมให้ผู้เรียนเกิดการเชื่อมโยงความรู้ความคิด และการกระทำเข้า ด้วยกัน การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จึงเป็นแนวทางการส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงประสบการณ์ใน ห้องเรียนให้เป็นรูปแบบที่สมบูรณ์ และช่วยให้สามารถสร้างความรู้ความเข้าใจได้ด้วยตนเอง

การเรียนรู้จากประสบการณ์เป็นการเรียนรู้ที่เน้นการผสมผสานความรู้ ทักษะ ความสามารถผ่านการลง มือกระทำของผู้เรียน หลักการสำคัญของแนวคิดนี้มี 5 ประการ (Kolb, 2015: 8; Beard & Wilson, 2013: 41) ได้แก่ 1) การเรียนรู้โดยอาศัยประสบการณ์ของผู้เรียน 2) การเรียนรู้ผ่านกิจกรรมช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่าง มีชีวิตชีวา 3) การปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน ช่วยให้ผู้เรียนขยายองค์ความรู้ได้อย่างกว้างขวาง 4) การ เรียนรู้ผ่านประสบการณ์ช่วยฝึกทักษะการสื่อสารหลายรูปแบบ 5) การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ ช่วยให้ผู้เรียนสร้าง ความรู้ด้วยตนเองและทักษะการคิดขั้นสูง จะเห็นได้ว่า แนวคิดการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์มีความสัมพันธ์กับแนว

ทางการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ดังที่ Panich (2012: 12) ได้เสนอว่า ผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 จะต้องรู้จริง มาจากการลงมือทำ ลงมือปฏิบัติ จึงจะเรียกว่า เป็นสัจธรรมของการเรียนรู้สมัยใหม่ที่เรียนรู้ได้ด้วยตนเอง

การนำแนวคิดการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ไปจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 จะช่วย ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงประสบการณ์ การคิดขั้นสูง และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง แต่ยังคงช่วยให้พัฒนา ผู้เรียนมีลักษณะดังนี้ 1) ผู้เรียนพัฒนาการด้านความคิด ทักษะและความรู้จากการได้ลงมือกระทำหรือปฏิบัติงาน ต่าง ๆ 2) สามารถนำประสบการณ์ต่าง ๆ ซึ่งเกิดจากการปฏิบัติไปปรับใช้ในชีวิตจริงโดยบูรณาการความรู้ของผู้เรียนเพื่อสร้างความรู้ใหม่ 3) สามารถถ่ายทอดความรู้เป็นกระบวนการเรียนรู้ให้กับผู้อื่นผ่านประสบการณ์การเรียนรู้ที่ได้ลงมือกระทำมาแล้ว 4) ออกแบบการเรียนรู้โดยเน้นการฝึกปฏิบัติการลงมือกระทำ โดยการเชื่อมโยง ประสบการณ์เดิมกับประสบการณ์ใหม่ผ่านการประชุมกลุ่มย่อย อภิปราย สนทนา และแสดงความคิดเห็น

การนำแนวคิดการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์มาออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 นับเป็นทางเลือกสำหรับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (learner-centered) ซึ่งสามารถนำไป ประยุกต์ในการจัดการเรียนรู้ทุกสถานศึกษา แนวทางดังกล่าวสามารถพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ 1) ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและแก้ปัญหา 2) ด้านทักษะการสื่อสารและความร่วมมือ 3) ด้านทักษะ การคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จึงเป็นแนวทางสำหรับผู้สอน นำไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาผู้เรียนในรายวิชาต่าง ๆ ให้ดียิ่งขึ้น การออกแบบและพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เชิง สร้างสรรค์เป็นภาระสำคัญของผู้สอนในปัจจุบันในการสรรหาวิธีสอนที่หลากหลาย เพื่อนำมาใช้พัฒนาผู้เรียนให้ สามารถผสมผสานความรู้ ความสามารถ สมรรถนะ และคุณลักษณะที่นำไปใช้ได้จริง

ประมวลการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ความรู้ขององค์กร

มหาวิทยาลัยมีหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาผู้เรียนแบบบูรณาการกับการทำงาน เพื่อให้ มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตอบสนองยุทธศาสตร์ชาติและความต้องการที่หลากหลายของประเทศ ทั้งในด้าน เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน สังคม สถานประกอบการ ทั้งภาครัฐและ ภาคเอกชน

การเรียนการสอนในยุคปัจจุบันใช้หลักการของการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนั้น พันธกิจดังกล่าวจึงเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการหลักสูตรและการเรียนการสอน เริ่มตั้งแต่การกำหนดปัจจัยนำเข้า ที่ได้มาตรฐานตามที่กำหนดประกอบด้วย การมีอาจารย์ที่มีปริมาณและคุณภาพตามมาตรฐานหลักสูตร มีกระบวนการบริหารจัดการการเรียนการสอนที่อาศัยหลักการร่วมมือรวมพลังของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งภายใน และภายนอกสถาบัน ตลอดจนการส่งเสริมมรรณะ และทักษะด้านภาษาอังกฤษ ด้านดิจิทัล และการมีส่วนร่วมใน การสร้างนวัตกรรม

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออกมีหลักการวางแผนใน การดำเนินการจัดการเรียนการสอนของทุกรายวิชาให้มีการบูรณาการกับการวิจัย การบริการวิชาการ หรือการ ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม โดยกำหนดเป็นเป้าหมายการดำเนินงานของหลักสูตรที่ชัดเจน แลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อหา แนวทางปรับปรุงและพัฒนาการบูรณาการให้ผลการเรียนรู้ของนักศึกษาดีขึ้น

องค์ความรู้และแนวปฏิบัติที่ดีด้านการเรียนการสอน ประเด็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ “เทคนิคการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ” ของทางคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก

เทคนิคและวิธีการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้การเรียนรู้จากประสบการณ์ ประกอบด้วยหลักการสำคัญ ดังนี้:

1. พิจารณาจุดร่วมของจุดประสงค์ตามสมรรถนะของรายวิชา

โดยเริ่มจากการวิเคราะห์เป้าหมายและสมรรถนะที่รายวิชาต้องการบรรลุ จากนั้นพิจารณาความเป็นไปได้ในการบูรณาการรายวิชานั้นกับรายวิชาอื่น ๆ ในหลักสูตร เพื่อให้การเรียนการสอนสอดคล้องและบรรลุตามเป้าหมายประสงค์ร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

2. สร้างความเข้าใจจากพื้นฐานของรายวิชาและบูรณาการศาสตร์อื่น ๆ

เริ่มจากการสอนเนื้อหาพื้นฐานของแต่ละรายวิชาอย่างชัดเจน ก่อนจะนำความรู้จากศาสตร์อื่นเข้ามาประกอบเพื่อเสริมความเข้าใจและสร้างมุมมองที่หลากหลาย ทำให้นักศึกษามีความตระหนักรู้ในหลายด้าน และสามารถเชื่อมโยงความรู้ข้ามสาขาวิชาได้

3. มุ่งเน้นให้นักศึกษาเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ พร้อมภาระงานที่หลากหลาย

เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ฝึกปฏิบัติจริง ผ่านกิจกรรมและภาระงานที่หลากหลาย โดยอาจใช้การสอนร่วมกันจากอาจารย์หลายท่าน เพื่อให้นักศึกษาได้รับมุมมองและวิธีคิดที่แตกต่าง ซึ่งจะช่วยพัฒนาทักษะการวิเคราะห์และการแก้ไขปัญหาอย่างรอบด้าน

ในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการนี้ ทางคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออกไม่ได้มุ่งเน้นเพียงการถ่ายทอดเนื้อหาวิชาการเท่านั้น แต่เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ช่วยให้นักศึกษาเข้าใจทั้งในเชิงทฤษฎีและปฏิบัติจริง ผ่านกิจกรรมและสาระการเรียนรู้ที่มีผลต่อการสร้างทัศนคติ รวมถึงการเรียนรู้ความคิดและเหตุผลของผู้อื่น ซึ่งจะช่วยให้นักศึกษาสามารถนำความรู้และทักษะที่ได้รับไปใช้ในชีวิตจริงและวิชาชีพการทำงานหลังจบการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะในการนำเทคนิคการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการไปประยุกต์ใช้

1. วางแผนการสอนอย่างเป็นระบบและมีส่วนร่วมจากหลายฝ่าย

การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการควรเริ่มต้นจากการวางแผนร่วมกันระหว่างอาจารย์ในสาขาวิชาหรือจากสาขาวิชาอื่น ๆ เพื่อหาเป้าหมายการเรียนรู้ร่วมกันที่สามารถเชื่อมโยงเนื้อหาได้จริง และกำหนดรูปแบบการสอนที่เหมาะสมกับนักศึกษา

2. สร้างกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้บูรณาการความรู้และฝึกทักษะ

เช่น โครงการบูรณาการ ปัญหาเชิงสถานการณ์ (problem-based learning) หรือการจำลองสถานการณ์ในวิชาชีพ เพื่อให้นักศึกษาได้ประยุกต์ใช้ความรู้จากหลายศาสตร์ และพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์การทำงานร่วมกัน และการแก้ปัญหา

4. สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เหมาะสม

การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการต้องอาศัยสื่อ เทคโนโลยี และสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ เช่น ห้องเรียนแบบกลุ่ม พื้นที่สำหรับการแสดงผลงาน หรือการเรียนรู้นอกสถานที่

5. ติดตาม ประเมินผล และปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

การนำเทคนิคไปใช้ควรมีระบบติดตามผล และประเมินความสำเร็จของการเรียนรู้อย่างเป็นระบบทั้งในด้านของอาจารย์ผู้สอนและนักศึกษา เพื่อให้สามารถปรับปรุงและพัฒนารูปแบบให้เหมาะสม

การนำเทคนิคการเรียนรู้แบบบูรณาการไปประยุกต์ใช้อย่างมีประสิทธิภาพ จะช่วยให้นักศึกษาได้รับประสบการณ์ที่หลากหลาย เข้าใจความรู้เชิงลึกมากยิ่งขึ้น และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงในการทำงานและชีวิตประจำวัน

กล่าวได้ว่า การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ (Integrated Instruction) เป็นกระบวนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ผสมผสานองค์ความรู้เชิงสหวิทยาการ เชื่อมโยงเนื้อหาสาระของศาสตร์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันให้นักศึกษาเรียนรู้ที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และสามารถนำความรู้ ทักษะ เจตคติไปใช้ในการสร้างงาน เพื่อให้นักศึกษาสามารถมองเห็นความสัมพันธ์ของความรู้ในภาพรวม และนำไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ แนวทางนี้ช่วยให้การเรียนรู้มีความหมายมากขึ้น นักศึกษาสามารถพัฒนาทักษะทั้งทางความคิด การปฏิบัติอย่างสมดุล